

Patrícia
Gabancho

El **retorn**
dels catalans

Meteorα

Patricia Gabancho

El retorn dels catalans

Sinopsi, nota biogràfica de l'autora
i fragment del llibre

Meteorα

© Patrícia Gabancho, 2010

© de l'edició, Editorial Meteora, SL
Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a.

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54 Fax 93 265 11 16

contacte@editorialmeteora.com

www.editorialmeteora.cat

LLIBRE DISTRIBUÏT PER

FI-REX 21, SL

Tel. 93 635 41 20

ISBN 978-84-92874-06-4

PVP 19,00 €

Meteora
10 anys
avançant amb el segle...

El retorn dels catalans

SINOPSI

La profunda decepció que ha provocat entre la majoria dels catalans el fracàs de la via estatutària, ja que el baquetejat segon Estatut de la democràcia —tot i haver estat referendat pel poble— pot acabar eternament encallat o senzillament escapçat pel Tribunal Constitucional, ha inspirat a Patricia Gabancho la tesi del retorn dels catalans.

Diu l'autora en el llibre: «Tinc la sensació que Catalunya ara s'adona que tot plegat ha estat una estafa. Que la continuen llançant daltabaix del tramvia per parlar català, per plantejar un Estatut, per reivindicar un aeroport, és a dir, per voler un futur.

Tinc la certesa que els catalans estan prenent consciència que cedir ja no és el camí [...]. Ha arribat l'hora, i crec que no m'equivocho en això, del retorn dels catalans. [...] I quan parlo del retorn dels catalans, vull dir que certa gent, una Catalunya ben real, comença a tenir ganes d'agafar les regnes, d'estrènyer els genolls i galopar cap a un futur més alt.»

• • •

El retorn dels catalans

NOTA BIOGRÀFICA DE L'AUTORA

Patricia Gabancho (Buenos Aires, 1952) és periodista i escriptora. S'ha especialitzat en temes de cultura, història i urbanisme de Barcelona i Catalunya en general. Entre les seves primeres obres és remarcable tot un seguit de llibres dedicats als parcs i els jardins de Barcelona que s'han traduït al castellà, anglès, francès i japonès.

Ha publicat nombrosos llibres, entre els quals destaquen *Cultura rima amb confitura*, *El Besòs, el riu que mirava passar els trens*, *La història amagada: el segle XX a través de les àvies*, amb Emma Aixalà; *Despert entre adormits. Joan Maragall i la fi de segle a Barcelona*, *Carta a la societat catalana sobre la immigració*, *La batalla de l'Estatut*, *El fil secret de la història*, *Apàtrides, incultes i (de vegades) analfabets* i *Crònica de la independència*. Col·labora com a articulista en diversos diaris gene-

ralistes, és conferenciant i participa en les principals tertúlies catalanes de ràdio i televisió.

A Meteora, Patrícia Gabancho ha publicat anteriorment *La postguerra cultural a Barcelona* (2005) i *El preu de ser catalans* (2007), amb gran èxit de crítica i públic lector.

• • •

El retorn dels catalans

(fragment)

ARRENCANT CROSTES • Veig que, preguntat per Salvador Sostres, el socialista Joan Ferran diu a la contra de l'*Avui* que ell votaria que sí en un referèndum sobre la independència. Acte seguit aclareix que immediatament buscaria de fer una federació ibèrica, incloent-hi Portugal, un d'aquests somnis que el catalanisme ha anat pentinant al llarg dels anys, però que és fer volar coloms. I no és que Portugal no ho vulgui: mirant-se des de lluny les autonomies, sentint encara galleguismes a les fronteres i, sobretot, veient com les gasta Extremadura, molts portuguesos voldrien ser dins Espanya. No saben el pa que s'hi dóna. Però Espanya no mira en aquesta direcció: només cal apuntar que en la frontera hispanolusitana convergeixen les terres més pobres de cada país: Extremadu-

ra i l'Alentejo. El problema és que l'Alentejo continua sent paupèrrim i Extremadura, que és la comunitat que genera menys riquesa de tot Espanya, és la que té més *duros* de finançament per càpita: li sobren els calés! I, en conseqüència, li sobren també els funcionaris: un de cada quatre laborants depèn de la màquina pública! Però del finançament, ja en parlarem, ai las.

El que m'interessa de la declaració provocativa de Joan Ferran és que demostra que avui és més difícil dir que es votaria contra la independència que no pas el contrari. I per això s'hi apunten gent com Pep Ramoneda, que és un intel·lectual honest i pensant, que es manté sempre a prudent distància de la correcció política i sobretot de la correcció de qualsevol partit, que és tant com dir que Ramoneda pensa sol i pensa el que vol. Ferran és una altra cosa: és el creador de la metàfora brutal de la crosta nacionalista. La que s'havia d'arrencar dels mitjans de comunicació públics, com qui fa l'operació de neteja d'una ferida, fent-hi una miqueta de mal per aconseguir un bé superior. Recordo que quan va declarar això, a *El Periódico*, és clar, vaig trucar a l'Antoni Bassas, aleshores al timó d'El Matí de Catalunya Ràdio.

Vaig haver d'insistir una miqueta, perquè comunicava, però al capdavant li vaig poder mostrar el desconcert: això va per tu. I, en efecte, molt pocs mesos després en Bassas començava a esfullar la margarida que l'ha portat a Washington, on fa una feina excel·lent com a corresponsal, perquè no s'estaven carregant el professional, intocable, sinó el missatger. O el missatge.

Jo no sé si algú del PSC va agafar el telèfon i va trucar a Catalunya Ràdio per dir: poseu-li les coses difícils, que plegui. Aquestes coses no se saben mai. Però també és possible que els responsables de negociar amb en Bassas o, un any després, amb Xavi Solà —aquell noi tan casolà i imaginatiu que tenia encantades les senyores amb *El Suplement* i que ara torna a tenir una finestreta a les tardes— en prenguessin nota sense necessitat de rebre cap instrucció. Això sí que sabem que sol passar. O també pot ser que tot hagi estat una malaurada casualitat. Però el cas és que Joan Ferran va plantejar descaradament una estratègia d'hegemonia: qui ha de controlar, o governar a distància, o modelar, el corrent central del pensament «correcte», que a Catalunya és d'un catalanisme de pedra picada. Catalanisme,

és clar, amb molts matisos. La indiferència política, que també existeix, circula per uns altres conductes socials; els mitjans de comunicació fets en català solen mantenir-se fidels a les tres o quatre nocions bàsiques de la identitat política catalana, que no vol dir afavorir cap partit. Ferran volia deixar fora de les ones unes opinions menys acomodaticies, potser més agosarades nacionalment, potser més clares i prou.

D'això, Joan Ferran en va dir crosta, fent que semblés una porqueria. I sense recordar que, no fa gaires anys, quan manava en Jordi Pujol, una bona part dels mitjans de comunicació pensats en català li feia la guitza —perquè els periodistes érem *progres*— i una bona part del personal de TV3 parlava en castellà per marcar distàncies. Vull dir que les coses no són tan senzilles, perquè hi ha fidelitats que no passen per la política i polítiques que no passen per les fidelitats. Això, en Ferran ho sap, perquè és un home intel·ligent, però el missatge que estava donant és el mateix que va donar José Montilla quan va assumir la presidència de Catalunya: s'ha acabat el debat nacionalista, ara toca gestió. El PSC porta anys intentant que al país els problemes es filtrin des de

la perspectiva dreta / esquerra, que és un llenguatge que el seu votant entén molt bé: Pujol o CiU, tant li fa, és la dreta, pacta amb el PP, defensa privilegis, etcètera; tu, vota'ns a nosaltres que som els bons i treballem per les polítiques socials.

Hi ha tot de tòpics i de mites, en aquestes paraules, començant pel mite de la política social, i els anirem desfent, perquè la política ha acabat sent l'art de portar els debats als llimbs de la irrealitat. Hi havia un pensador del segle XIX, Jacob Burckhardt, que va vaticinar que arribaria una època de barbàrie —civilitzada, puntualitzava— regida per «grans simplificadors»; estic forçant una mica la citació, perquè Burckhardt de fet intuïa l'adveniment dels feixismes, però em serveix la descripció per assentar el problema de la política duta pels polítics: que es basen en l'acriticisme dels ciutadans i en el fet que els votants s'ho empassen tot, que s'ho acaben empassant tot, sense exigir aquell pa fresc a què es podria aspirar. Mengem engrunes de realitat política, molles. Com les gallines, o els coloms de les places. Catalunya no és un problema de gestió, o no només, perquè quan ho plantejges així passa el que li ha passat a en Montilla: que desco-

breixes, dia rere dia, el preu de ser catalans, i acabes plantant-te davant del PSOE per arrodonir algun acord o dient-li a Zapatero que l'estimes molt, però que estimes més Catalunya. Perquè no es pot governar, ni fer política social, ni construir cohesió nacional, sense un projecte que vagi més enllà de la pura parcel·la regional que el PSOE —o el PP, tant és— atorga a les províncies.

MANUELA I LA BONA GENT • En un míting de la campanya electoral que al capdavant faria president Pasqual Maragall, Manuela de Madre va dir als seguidors del PSC, una gent més aviat gran, habitants d'aquell suburbi reconvertit en ciutat digna que és Santa Coloma de Gramenet, on ella va exercir d'alcaldessa amb encert i profit: «*En este país se ha prestado más atención a las murallas medievales que al sudor obrero*». Potser va dir Catalunya i no «*este país*». I la van aplaudir amb el fervor que sempre desperta la demagògia en una audiència prèviament convençuda. La frase és tan brutal, i diu tantes coses, que l'endemà li vaig enviar un *mail* a en Pasqual on li deia que em quedaria més tranquil·la si el PSC defensés que aquella gent i la seva suor vessada, precisament per

aquesta suor vessada, eren els hereus de les muralles medievals i no pas l'alternativa. En Pasqual em va contestar tot tirant pilotes fora, que és una de les maneres de dir: tens raó, però què hi farem, ja saps el pa que s'hi dóna.

Manuela de Madre estava traçant una frontera entre dues Catalunyaes: la de la immigració espanyola i la de la identitat catalana, aquest nacionalisme cultural (les muralles són història) i romàntic que ells consideren negatiu i exclouent, com si no tinguessin història i immigració tots els països del món. La dirigent guerrista del PSC-PSOE estava dient que els immigrants espanyols, tants anys després de posar arrels a Catalunya, no podien identificar-se encara amb la memòria compartida dels catalans; tampoc amb la llengua, que ve a ser el mateix, i per això ella sempre s'ha adreçat a la seva gent en castellà i a la resta del món polític en català. I per això, un cop assumida la presidència, Pasqual Maragall va començar a parlar de patriotisme cívic, sense memòria ni llengua ni identitat, un punt difús on ens podem trobar tots, perquè estem parlant de valors convencionals com ara la bona convivència que afortunadament hem llaurat.

Però no l'hem llaurada perquè sí; l'hem llaurada perquè aquest país té una determinada manera de ser. Ja he escrit altres vegades que em sembla enorme, transcendent i gairebé heroic l'esforç que va fer la població catalana per encaixar una migració que gairebé representava doblar el nombre d'habitants, i que majorment es va concentrar en una petita part de la nostra geografia tot i que es va escampar, perquè no hi ha cap poble, vila o ciutat catalana que no tingui el seu collaret d'immigració espanyola, i ara, d'arreu del món. El que jo escrivia, i torno ara a escriure, és que, en el moment pitjor de la història, amb una guerra que ho havia esquinçat tot, convivència, patrimoni, futur i somnis, amb el país enfonsat, a la gent que vivia en aquesta terra des de feia generacions li van trabucar el paisatge i el paisanatge sense que diguessin ni piu. Els va arribar una riuada humana i, de cop i volta, d'un dia per l'altre, es van trobar que ja no eren amos del seu espai, aquell espai on, en dir bon dia, et contestaven bon dia. L'immigrant, sense pensar-hi, sense voler-ho, arrasa, configura, recrea: arriba a un lloc que encara no li pertany i se l'ha de fer seu. I ho fa amb tanta indiferència per l'en-

torn com dolor pel que ha deixat enrere: un immigrant sempre és una persona que ha patit, i això mereix respecte.

Pensem en Santa Coloma de Gramenet, on els barcelonins benestants de fa un segle anaven a estiuejar en tartana per una carretera que pràcticament encara és la mateixa en amplada i traçat. Era un poble que no arribava als deu mil habitants, envoltat de vinyes i horts: en dues dècades, es va convertir en una ciutat dormitori de més de cent mil ànimes, atapeïda de ciment, enfilada als turons, amb una altra llengua, amb altres històries, cuines i olors. De cop i volta, quan deies ‘bon dia’ et contestaven *¿mande?* Un amic meu va néixer i es va criar a l’Hospitalet, però no pas al de les barriades obres, sinó al centre, a tocar de la Rambla. La ciutat havia vist els primers barris d’immigrants, els murcians de La Torrassa, barris que eren poca cosa més que barraques —ell, com a adolescent cristià, faria més tard visites no evangèliques sinó alfabetitzadores en aquestes barriades—, barris que s’anaven fent una mica apartats, que vol dir que aquella realitat humana quedava amagada. Amb la gran onada de després de la guerra, ja no: la marea humana es colava

per tot arreu, i el meu amic m'explicava el desconcert de sa mare, que no volia parlar del tema, que no gosava mirar al voltant, que se sentia com atrapada en un setge que intuïa pacífic, però que l'angoixava perquè sabia que el seu món havia caducat irremissiblement.

I això, arreu de Catalunya. Sense que ningú no aixequés la veu ni digués un mot, al contrari, amb una mena d'indiferència impotent, i sovint amb gestos de solidaritat, perquè aquella gent que arribava eren també vençuts, doblement vençuts: havien perdut la guerra i havien perdut la terra. No sempre, a les barriades encara obreres, es rep amb solidaritat, o simplement amb indiferència, les noves migracions d'avui, i com que els conflictes es produeixen en les zones de contacte, hem de convenir que són els hereus de les migracions espanyoles els qui pitjor estan reaccionant davant la nova migració global, com si el tema i l'experiència no els afectés...

• • •

El retorn dels catalans és una reflexió encesa i profunda sobre la situació política actual a Catalunya. Una reflexió, però, que a mesura que penetra en el lector esdevé un crit d'alerta, gairebé de rebel·lia, sobre el nostre comportament com a catalans i sobre què volem ser quan siguem grans.

Patrícia Gabancho, que durant els darrers anys ha recorregut la geografia catalana parlant amb la gent i escoltant-la, i ha participat en el debat social i polític suscitat als mitjans de comunicació d'aquest país, és una veu prou autoritzada per analitzar amb rigor l'ahir més recent del nostre poble i exposar les seves tesis sobre com podrien ser els camins del demà.

El text de Gabancho, més enllà de les grans veritats que aporta, aquelles que els mitjans no acostumen a recollir, és un sacseig a la consciència del poble català perquè sigui l'amo del seu futur.